

Angelika Koman

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

ORCID: 0000-0001-9061-9904

angelikakoman@gmail.com

Model stosunku pracy w szkolnictwie wyższym – ujęcie teoretycznoprawne

STRESZCZENIE

W polskim ustawodawstwie nie występuje jednolity model zatrudniania pracowników. Na kształt stosunku pracy pracowników akademickich zdecydowany wpływ ma swoista normatywna relacja, jaka zachodzi pomiędzy kodeksem pracy a ustawą o szkolnictwie wyższym. Wskazać należy, że ustawa o szkolnictwie wyższym nie ma charakteru regulacji wystarczającej. Reguluje w sposób co do zasady wystarczający te kwestie, które wymagają – z uwagi na swój charakter – odmiennej niż kodeksowa regulacji. Relacje zachodzące między tymi dwoma aktami mają charakter zróżnicowany, który wynika z konstrukcji art. 5 Kodeksu pracy. Na kształt stosunku pracy wpływ mają unormowania statutowe. Każda szkoła wyższa w ramach swojej autonomii może dane kwestie uregulować różnie, tworząc wiele hybrydowych modeli stosunku pracy.

Słowa kluczowe: kodeks pracy; Prawo o szkolnictwie wyższym; statut; stosunek pracy; pracownik akademicki

WPROWADZENIE

Na wstępie podjętych rozważań należy wskazać, że w polskim ustawodawstwie nie występuje jednolity model zatrudniania pracowników¹. Zdecydowana większość zatrudnionych podlega reżimowi wyznaczonemu przez przepisy Kodeksu pracy². Niekiedy jednak zatrudnianie pracowników objęte jest szczególnymi pragmatykami, które mają charakter ustawowy i autonomiczny w stosunku do powszechnie obowiązujących przepisów. Kodeks pracy wyznacza pewnego rodzaju minimum, a pragmatyki mają na celu uszczegóławiać elementy stosunku pracy danej grupy pracowników.

W kontekście tematu niniejszego artykułu należy zauważyć, że pozycję pracowników zatrudnionych w szkolnictwie wyższym określa przede wszystkim ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym³, która tworzy model tzw. akademickiego prawa pracy. Zatrudnianie pracowników akademickich (w szczególności nauczycieli akademickich) wymaga wprowadzania do akademickiego prawa pracy regulacji mających charakter norm *lex specialis*. Ustawodawca, normując status uczelni i zatrudnionych w tych uczelniach nauczycieli akademickich, musiał wziąć pod rozwagę odrębności w charakterze pracy nauczycieli akademickich. Uczelnia wyższa jako określona struktura organizacyjna realizuje zadania, do których należy zaliczyć przede wszystkim działalność rozwojowo-badawczą oraz naukowo-dydaktyczną.

---

¹ J. Piątkowski, *Kodeks pracy a ustawa – prawo o szkolnictwie wyższym*, [w:] *Zatrudnianie nauczycieli akademickich*, red. W. Sanetra, Warszawa 2015, s. 63 i n.

² Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. 2016, poz. 1666), dalej jako: k.p.

³ Dz.U. 2017, poz. 2183.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

---

Na kształt stosunku pracy pracowników akademickich zdecydowany wpływ ma swoista normatywna relacja, jaka zachodzi między kodeksem pracy a ustawą o szkolnictwie wyższym. Z drugiej strony trzeba mieć na uwadze, że szkoły wyższe zostały wyposażone w szeroki zakres autonomii, której przejawem jest kompetencja do samodzielnego uchwalania statutu – aktu regulującego sprawę związane z funkcjonowaniem uczelni, w tym elementy stosunku pracy nauczycieli akademickich, które nie zostały określone w ustawie o szkolnictwie wyższym⁴. Podkreślenia wymaga fakt, że każda szkoła wyższa w ramach swojej autonomii może określić kwestie, na które wyraźnie zezwala ustawodawca, uregulować różnie, tworząc wiele hybrydowych modeli stosunku pracy.

Głównym zamierzeniem badawczym w niniejszym opracowaniu jest analiza normatywnego zakresu stosowania kodeksu pracy w kontekście ustawy o szkolnictwie wyższym oraz oddziaływania statutów na kształt stosunku pracy w szkolnictwie wyższym⁵. Omówione kwestie, dotyczące zakresu stosowania trzech płaszczyzn (kodeksowej, ustawowej, statutowej), są istotne w kontekście stosunku pracy w szkolnictwie wyższym. Z punktu widzenia stosowania prawa, a zwłaszcza rozumowań interpretacyjnych, właściwa wykładnia norm ze stanowiących części systemu prawa przepisów prowadzi do właściwego ustalenia treści i zakresu normy⁶.

KOMPLEMENTARNY CHARAKTER KODEKSU PRACY I USTAWY O SZKOLNICTWIE WYŻSZYM

Relacje między kodeksem pracy a ustawą o szkolnictwie wyższym mają charakter komplementarny⁷. Brak wyczerpującej regulacji w pragmatyce prawa o szkolnictwie wyższym przesądza o tym, że dopiero interpretacja norm prawnych zawartych w obu analizowanych aktach prowadzi do ukształtowania pozycji prawnej osób zatrudnionych w uczelniach wyższych. To rozwiązanie wynika z zasad techniki prawodawczej⁸. Na proces prawotwórczy i szczególną rolę zasad techniki prawodawczej w tym procesie wielokrotnie zwracał uwagę Trybunał Konstytucyjny, który łączył te pojęcia z istniejącym po stronie ustawodawcy obowiązkiem poszanowania zasad demokratycznego państwa prawa⁹. Naruszenie zasad poprawnej legislacji pociąga za sobą niezgodność kwestionowanej regulacji z art. 2 Konstytucji RP¹⁰.

---

⁴ *Prawo o szkolnictwie wyższym po nowelizacji*, red. M. Czuryk, M. Karpiuk, J. Kostrubiec, Warszawa 2015, s. 49.

⁵ Poza zakresem przedmiotowym pracy pozostają kwestie dotyczące zakresu stosowania innych aktów prawnych, które mają wpływ na akademickie prawo pracy.

⁶ L. Leszczyński, *Zagadnienia teorii stosowania prawa. Doktryna i tezy orzecznictwa*, Kraków 2004, s. 139 i n.; L. Morawski, *Zasady wykładni prawa*, Toruń 2010, s. 158 i n.

⁷ K. Walczak, [w:] *Kodeks pracy. Komentarz*, red. W. Muszalski, Warszawa 2017.

⁸ Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (Dz.U. 2002, nr 100, poz. 908; t.j. Dz.U. 2016, poz. 283).

⁹ Zob. wyrok TK z dnia 15 września 1999 r., K 11/99, OTK ZU 1998, nr 5, poz. 64; wyrok TK z dnia 11 stycznia 2000 r., K 7/99, OTK ZU 2000, nr 1, poz. 2; wyrok TK z dnia 29 października 2003 r., K 53/02, OTK ZU 2003, nr 8A, poz. 83; wyrok TK z dnia 29 maja 2012 r., SK 17/09, OTK ZU 2012, nr 5A, poz. 53. Por. S. Wrótkowska, *Zasady przyzwoitej legislacji w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego*, [w:] *Księga XX-lecia orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego*, red. M. Zubik, Warszawa 2006.

¹⁰ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. nr 78, poz. 483 ze zm.); wyrok TK z dnia 11 stycznia 2000 r., K 7/99, OTK ZU 2000, nr 1, poz. 2; wyrok TK z dnia 20 listopada 2002 r., K 41/02, OTK ZU 2002, nr 6A, poz. 83; wyrok TK z dnia 9 października 2007 r., SK 70/06, OTK ZU 2007, nr 9A, poz. 103; wyrok TK z dnia 29 marca 2010 r., K 8/08, OTK ZU 2010, nr 3A, poz. 23.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

---

Zasady poprawnej legislacji stanowią swoisty „prakseologiczny kanon”¹¹. Ponadto nakazują, aby przepisy prawa były normowane w sposób precyzyjny, jasny, adekwatny do celu prawodawcy¹². Przepisy powinny być ponadto logiczne i konsekwentne, mieć na celu poszanowanie zasad ogólnosystemowych oraz zachowywać swoiste aksjologiczne standardy¹³.

Co istotne, jedną z podstawowych zasad prawidłowej legislacji jest zasada niepowtarzania przez ustawę przepisu uregulowanego w innej ustawie. Zasada ta ma przede wszystkim dwa cele. Po pierwsze, ograniczenie do minimum występowania nieuzasadnionych powtórzeń w różnych aktach prawnych. Po drugie, uniemożliwienie nadania tym powtórzeniom innych znaczeń normatywnych. Odesłanie do funkcjonujących w systemie prawa instytucji nie może być przestrzegane *per se* jako naruszenie zasad prawidłowej legislacji. Dopuszczalność posłużenia się taką techniką wynika jasno z § 4 ust. 3 zasad techniki prawodawczej, który wskazuje, że „w ustawie można odsyłać do przepisów [...] innej ustawy”. W analizowanych w niniejszym artykule ustawach takie odesłania znajdują się w art. 5 i 300 k.p., a także w art. 136 i 128 ustawy o szkolnictwie wyższym. Odesłania te mają zasadniczy wpływ na kształt stosunku pracy w szkolnictwie wyższym.

ZASADA PIERWSZEŃSTWA PRAGMATYKI

Relację pomiędzy kodeksem pracy a ustawą o szkolnictwie wyższym wyznacza art. 5 k.p., który stanowi, że „jeżeli stosunek pracy określonej kategorii pracowników regulują przepisy szczególne, przepisy kodeksu stosuje się w zakresie nieuregulowanym tymi przepisami”. Jest to norma odsyłająca o charakterze ogólnym¹⁴, która wyznacza zasadę pierwszeństwa pragmatyki. Zasada pierwszeństwa pragmatyki oznacza, że przed kodeksowymi przepisami *lex generalis* pierwszeństwo mają przepisy *lex specialis*, które zostały uregulowane w sposób swoisty. Stosowanie reguły kolizyjnej *lex specialis derogat legi generali* wynika z porównania zakresu regulacji obu norm i odpowiedzi na pytanie, czy zakres normowania bądź zastosowania jednej z norm jest węższy, a zatem bardziej określony¹⁵. Porównanie to powinno wiązać się z pogłębioną analizą oceny założeń aksjologicznych prawodawcy i *ratio legis* wprowadzenia unormowań szczególnych w ustawie o szkolnictwie wyższym¹⁶.

Dokonując analizy podmiotowej tego przepisu, należy uznać, że zasada pierwszeństwa pragmatyki co do zasady odnosi się do nauczycieli akademickich. Zakres podmiotowy pojęcia „nauczyciel akademicki” został enumeratywnie określony poprzez konstrukcję art. 108 ustawy o szkolnictwie wyższym. Nauczycielami akademickimi są pracownicy naukowo-dydaktyczni, pracownicy dydaktyczni, pracownicy naukowci, dyplomowani bibliotekarze oraz dyplomowani pracownicy dokumentacji i informacji naukowej.

Przy stosowaniu zasad wynikających z pierwszeństwa pragmatyki należy mieć na uwadze, że nie wszystkie *lex specialis* w ustawie o szkolnictwie wyższym zostały unormowa-

---

¹¹ Wyrok TK z dnia 28 października 2009 r., K 32/08, OTK ZU 2009, nr 9A, poz. 139.

¹² Wyrok TK z dnia 10 stycznia 2012 r., P 19/10, OTK ZU 2012, nr 1A, poz. 2.

¹³ Wyrok TK z dnia 23 października 2007 r., P 28/07, OTK ZU 2007, nr 9A, poz. 106; wyrok TK z dnia 15 listopada 2010 r., P 32/09, OTK ZU 2010, nr 9A, poz. 100.

¹⁴ J. Piątkowski, *op. cit.*, s. 74.

¹⁵ L. Leszczyński, *op. cit.*, s. 261.

¹⁶ L. Morawski, *op. cit.*, s. 237.

ne w sposób wystarczający. Zasada pierwszeństwa pragmatyki odnosi się zarówno do kwestii uregulowanych zupełnie, jak i do tych uregulowanych jedynie częściowo.

ZASADA SUBSYDIARNEGO STOSOWANIA KODEKSU PRACY

Ustawa o szkolnictwie wyższym nie normuje przedmiotowo wszystkich elementów stosunku pracy pracowników uczelni wyższych. Wiele instytucji prawnych, regulujących stosunki pracy, podlega na mocy odesłania powszechnemu reżimowi kodeksu pracy. Z normatywnej konstrukcji art. 5 k.p. wynika ogólna zasada stosowania kodeksu w sprawach nieuregulowanych w pragmatykach. Zasada ta została powtórzona w art. 136 ustawy o szkolnictwie wyższym i jest potwierdzeniem normy zawartej w kodeksie pracy¹⁷. Z tego faktu wynika, że normę zawartą w art. 5 k.p. stosuje się bez wyjątku do wszystkich innych pragmatyk, nie tylko do ustawy o szkolnictwie wyższym. Kodeks pracy stosuje się przy ustalaniu treści stosunku pracy w szkolnictwie wyższym w zakresie spraw nieuregulowanych w pragmatyce¹⁸.

Analizując zakres pojęcia „spraw nieuregulowanych” na tle art. 136 ustawy o szkolnictwie wyższym, należy posiłkować się znaczeniem ustalonym dla pojęcia spraw nieuregulowanych w art. 300 k.p. W związku z tym trzeba uznać, że „sprawą nieuregulowaną” jest nieuregulowana w ustawie o szkolnictwie wyższym sytuacja faktyczna, która nosi cechy doniosłości prawnej¹⁹. Analizowany przepis stanowi *lex specialis* i normuje odesłanie jedynie do norm kodeksu pracy. Oznacza to, że nie odsyła do innych norm prawa pracy, ponieważ zgodnie z zasadą *exceptiones non sunt excendendae* wyjątków nie można interpretować rozszerzająco.

Ponadto należy wskazać na różnice wynikające z zestawienia norm odsyłających zawartych w art. 5 i 300 k.p. Przepis art. 300 k.p. wskazuje na odpowiednie stosowanie kodeksu cywilnego w sprawach nieuregulowanych w kodeksie pracy. Natomiast konstrukcja art. 5 k.p. akcentuje, że kodeks pracy stosuje się wprost w zakresie nieunormowanym w pragmatyce²⁰. Nie budzi to wątpliwości, ponieważ zakresy dwóch porównywanych aktów znajdują się w ramach jednej gałęzi systemowej. Natomiast odesłanie do kodeksu cywilnego tworzy już mechanizm o charakterze kaskadowym²¹.

Odnosząc się do kwestii zakresów tych dwóch norm, należy podkreślić, że o ile na stosowanie art. 300 k.p. nie ma wpływu stan częściowego uregulowania danej problematyki²², o tyle zasadniczy problem stanowi stosowanie w takiej sytuacji art. 5 k.p. Bezsprzecznie przepisy kodeksu pracy stosuje się zgodnie z art. 5 k.p., gdy dane zagadnienie zostało w całości nieuregulowane w ustawie o szkolnictwie wyższym. Wątpliwości budzi jednak stan czę-

---

¹⁷ H. Izdebski, J. Zieliński, *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 409.

¹⁸ *Prawo o szkolnictwie wyższym po nowelizacji*, s. 195.

¹⁹ Zob. wyrok SN z dnia 18 października 2011 r., I PK 54/11, LEX nr 1229539.

²⁰ P. Korus, [w:] *Kodeks pracy. Komentarz*, red. A. Sobczak, Warszawa 2017, s. 14. Por. uchwała SN z dnia 8 kwietnia 2009 r., II PZP 2/09, OSNAPiUS 2009, nr 19–20, poz. 249.

²¹ K.W. Baran, [w:] *Akademickie prawo pracy*, red. K.W. Baran, Warszawa 2015, s. 254.

²² P. Korus, *op. cit.*, s. 14. Por. K. Roszewska, *Odpowiednie stosowanie przepisów kodeksu cywilnego do stosunków pracy* (maszynopis rozprawy doktorskiej dostępny w Bibliotece Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego), s. 100; S. Dricziński, *Brak regulacji w prawie pracy jako jedna z przesłanek stosowania Kodeksu cywilnego – kilka refleksji ogólnych*, „Praca i Zabezpieczenie Społeczne” 2006, nr 2, s. 12. Zob. także: wyrok SN z dnia 13 października 2004 r., II PK 36/04, OSNP 2005, nr 8, poz. 106.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

ściowego uregulowania danej kwestii w pragmatyce. W literaturze i judykaturze wykształciły się dwa przeciwstawne poglądy. Zwolennicy pierwszego z nich wskazują, że częściowe uregulowanie danej problematyki w pragmatyce ustawy o szkolnictwie wyższym nie uprawnia do stosowania normy zawartej w art. 5 k.p., którą stosuje się bezpośrednio i nie ma w tym wypadku możliwości stosowania normy modyfikowanej²³. Zwolennicy drugiego poglądu twierdzą, że zastosowanie art. 5 k.p. jest możliwe w sytuacji, gdy istnieje obiektywna luka prawna, która skutkuje niewystarczającym uregulowaniem danej kwestii stosunku prawnego. W konsekwencji stan częściowego uregulowania danej problematyki nie jest przeszkodą do stosowania kodeksu pracy²⁴.

Wydaje się, że właściwy jest drugi pogląd, ale pod warunkiem, że częściowe uregulowanie danej kwestii w pragmatyce nie wpływa na to, że przepisy kodeksu pracy będą mieć zastosowanie wprost i nie będzie to sprzeczne z kwestiami uregulowanymi ustawą o szkolnictwie wyższym. Możliwe, że zasadnicze znaczenie powinna mieć odpowiedź na pytanie nie o to, czy dana kwestia została w jakikolwiek sposób uregulowana w pragmatyce, lecz o to, czy została uregulowana w sposób zupełny. Przesłanką do zastosowania przepisów kodeksu pracy do pragmatyki powinna być nie luka aksjologiczna, tylko rzeczywista luka konstrukcyjna. Ocena, czy istnieje taka luka, powinna być dokonana z zastosowaniem wykładni funkcjonalnej. *Ratio* zatrudnienia w szkolnictwie wyższym oraz odrębności tego zatrudnienia w porównaniu z powszechnym modelem zatrudnienia powinny być badane *ad casum*²⁵. Jako przykład można wskazać kwestie związane z wynagrodzeniem za pracę, które reguluje ustawa o szkolnictwie wyższym. Wydaje się, że nie jest to regulacja zupełna, która określa tę kwestię w sposób wykluczający stosowanie kodeksu pracy, w szczególności gdy chodzi o kwestie ochrony wynagrodzenia bądź równego wynagrodzenia za jednakową pracę lub pracę o jednakowej wartości²⁶.

Odstępstwa od posiłkowego stosowania przepisów kodeksu pracy możliwe są, po pierwsze, gdy przepisy ustawy prawo o szkolnictwie wyższym wyłączają stosowanie kodeksu w pewnym zakresie. Po drugie, przepisy kodeksu pracy nie mają zastosowania, gdy dana kwestia została w ustawie o szkolnictwie wyższym uregulowana wyczerpująco²⁷. W procesie stosowania prawa każdorazowo należy mieć na uwadze cel ustawodawcy, tj. dlaczego ustawodawca unormował daną kwestię w pragmatyce ustawy o szkolnictwie wyższym w sposób odrębny²⁸. Należy przyjąć, że nie jest dopuszczalne stosowanie takich przepisów kodeksu pracy, które pozostają sprzeczne z regulacjami zawartymi w pragmatyce i które zostały w niej zawarte ze względu na odrębność zatrudniania pracowników uczelni wyższych.

²³ Zob. wyrok SN z dnia 18 lutego 2011 r., II PK 197/10, OSNP 2012, nr 7–8, poz. 91; P. Korus, *op. cit.*, s. 14.

²⁴ P. Nowik, [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, red. M. Pyter, Warszawa 2012, s. 713; S. Dirczyński, *op. cit.*, s. 12; wyrok SN z dnia 13 października 2004 r., II PK 36/04, OSNP 2005, nr 8, poz. 106.

²⁵ Uchwała z dnia 8 kwietnia 2009 r., II PZP 2/09, OSNAPiUS 2009, nr 19–20, poz. 249.

²⁶ Zob. J. Piątkowski, *op. cit.*, s. 86 i n.; uchwała SN z dnia 25 maja 2010 r., I PZP 4/10, OSNAPiUS 2011, nr 1–2, poz. 1; wyrok SN z dnia 19 lipca 2005 r., II PK 18/05, OSNP 2006, nr 7–8, poz. 113.

²⁷ K. Walczak, *op. cit.*, s. 22; wyrok NSA z dnia 19 kwietnia 1984 r., II SA 451/84, OSPiKA 1985, nr 2, poz. 27.

²⁸ P. Korus, *op. cit.*, s. 12.

STATUT SZKOŁY WYŻSZEJ A STOSUNEK PRAWNY W SZKOLNICTWIE WYŻSZYM

Z punktu widzenia kwestii podjętych w niniejszym artykule duże znaczenie ma to, że cechą charakterystyczną szkolnictwa wyższego jest szeroki zakres autonomii. Stanowi to gwarancję konstytucyjną²⁹. Uczelnie wyższe posiadają kompetencje do uchwalenia statutu, który reguluje zarówno kwestie związane z organizacją i funkcjonowaniem szkół wyższych, jak i elementy stosunku prawnego pracowników akademickich. Art. 17 ustawy o szkolnictwie wyższym stanowi, że „sprawy związane z funkcjonowaniem uczelni nieuregulowane w ustawie określa statut uczelni”. Przepis ten nie upoważnia do samodzielnego kształtowania treści stosunku pracy z pracownikami akademickimi na podstawie statutu oraz do regulacji zagadnień nieuregulowanych w ustawie. Zadaniem statutu nie jest modyfikowanie bądź uzupełnianie przepisów ustawy, a jedynie regulowanie kwestii, które nie zostały w ustawie unormowane³⁰.

Należy zauważyć, że sama relacja, jaka zachodzi między ustawą a wydanym na jej podstawie statutem, wskazuje na to, iż statut nie może normować materii wykraczających poza granice ustawowego upoważnienia. Jeżeli statut zawiera takie postanowienia, to postanowienia te nie mają mocy obowiązującej, a dokonane na ich podstawie czynności prawne są wadliwe³¹. Art. 17 ustawy o szkolnictwie wyższym nie jest przepisem odsyłającym, tak jak omawiany art. 136 ustawy. Regulowanie danych kwestii w statucie co do zasady powinno wynikać z konkretnego upoważnienia³². Ponadto statut nie powinien regulować kwestii, które zostały już unormowane w innych ustawach z zakresu prawa pracy. Jeżeli ustawa określa dane kwestie w sposób zupełny, to należy podkreślić, że nie ma możliwości „uzupełniania” materii ustawowej postanowieniami statutu, szczególnie gdy będzie to sprzeczne z postanowieniami ustawy³³. Wyjątek stanowi szczególne ustawowe upoważnienie w tej kwestii. Warto zwrócić uwagę na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 10 czerwca 2003 r.³⁴, w którym wskazano, że „statut uczelni musi być zgodny z ustawą, przy czym tam, gdzie ustawodawca wyraźnie reguluje materie ustawowe, nie może on wykraczać poza ramy ustawowego upoważnienia”.

Do autonomicznych regulacji statutowych każdej uczelni należą kwestie związane m.in. z nawiązaniem stosunku pracy. Na przykład art. 114 i 115 ustawy o szkolnictwie wyższym określają „minimalne wymagania kwalifikacyjne, jakie spełnić musi nauczyciel akademicki”³⁵. Natomiast dodatkowe wymagania i kwalifikacje zawodowe osób zatrudnionych w charakterze nauczyciela akademickiego formułuje statut i to on ma zasadniczy wpływ na zakres tych wymagań. Statuty szkół wyższych wprowadzają mniej lub bardziej rozbudowane

---

²⁹ Art. 70 ust. 5 Konstytucji RP: „Zapewnia się autonomię szkół wyższych w zakresie przewidzianym w ustawie”.

³⁰ *Prawo o szkolnictwie wyższym po nowelizacji*, s. 49.

³¹ Wyrok SN z dnia 19 marca 2008 r., I PK 227/07, MoPr 2009, nr 1, s. 29; wyrok SN z dnia 28 maja 2008 r., I PK 263/07, LEX nr 818823.

³² P. Matyjas-Łysakowska, *Statut szkoły wyższej jako źródło prawa pracy*, Warszawa 2016, s. 59 i n.

³³ Wyrok SN z dnia 4 grudnia 2008 r., II PK 155/08, OSNP 2010, nr 11–12, poz. 135.

³⁴ SK 37/02, OTK-A 2003, nr 6 poz. 53.

³⁵ H. Izdebski, J.M. Zieliński, *op. cit.*, s. 300.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

---

uregulowania w tym przedmiocie, przy czym wykraczają one poza zakres ustawowego upoważnienia, czyli takie zasady, które nie dotyczą wymagań zawodowych nauczycieli i kwalifikacji *stricte* zawodowych³⁶.

PODSUMOWANIE

Na kształt stosunku pracy w szkolnictwie wyższym wpływa swoista normatywna relacja, jaka zachodzi na trzech omówionych w artykule płaszczyznach: kodeksowej, ustawowej, statutowej. Relacje między kodeksem pracy a ustawą o szkolnictwie wyższym mają charakter zróżnicowany³⁷, który wynika z konstrukcji art. 5 k.p. Regulacje zawarte w ustawie o szkolnictwie wyższym jako *lex specialis* powinny być stosowane z zasadą pierwszeństwa, natomiast sprawy nieuregulowane w tej ustawie za pomocą ogólnego odesłania powinny czerpać z powszechnej regulacji kodeksu pracy. Przepisy kodeksu pracy powinny być stosowane wprost, a nie odpowiednio. Należy przyjąć, że jeżeli dana norma nie została w ustawie uregulowana w sposób wystarczający, to można do niej stosować przepisy kodeksu pracy pod warunkiem, że regulacje kodeksowe nie są sprzeczne z normami ustawy jako pragmatyki o odmiennych właściwościach, regulującej stosunki pracy szczególnej grupy pracowników. Co więcej, odstępstwa od subsydiarnego stosowania przepisów prawa pracy są możliwe, gdy ustawa wyraźnie wyłącza taką możliwość lub gdy dana kwestia została uregulowana w sposób wystarczający. Ustawa o szkolnictwie wyższym może kształtować stosunek prawny pracowników akademickich mniej lub bardziej korzystnie, a także inne modele odpowiedzialności. Ponadto uczelnie wyższe w ramach swojej autonomii mogą samodzielnie wpływać na kształt i niektóre elementy stosunku pracy. Należy pamiętać, że statut nie może kształtować samodzielnie treści stosunku pracy i nie stanowi on upoważnienia do regulacji zagadnień nieuregulowanych w ustawie.

BIBLIOGRAFIA

- Baran K.W., [w:] *Akademickie prawo pracy*, red. K.W. Baran, Warszawa 2015.
- Dricziński S., *Brak regulacji w prawie pracy jako jedna z przesłanek stosowania Kodeksu cywilnego – kilka refleksji ogólnych*, „Praca i Zabezpieczenie Społeczne” 2006, nr 2.
- Izdebski H., Zieliński J., *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, Warszawa 2015.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. nr 78, poz. 483 ze zm.).
- Korus P., [w:] *Kodeks pracy. Komentarz*, red. A. Sobczak, Warszawa 2017.
- Leszczyński L., *Zagadnienia teorii stosowania prawa. Doktryna i tezy orzecznictwa*, Kraków 2004.
- Matyjas-Łysakowska P., *Statut szkoły wyższej jako źródło prawa pracy*, Warszawa 2016.
- Morawski L., *Zasady wykładni prawa*, Toruń 2010.
- Nowik P., [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, red. M. Pyter, Warszawa 2012.
- Piątkowski J., *Kodeks pracy a ustawa – prawo o szkolnictwie wyższym*, [w:] *Zatrudnianie nauczycieli akademickich*, red. W. Sanetra, Warszawa 2015.
- Prawo o szkolnictwie wyższym po nowelizacji*, red. M. Czuryk, M. Karpiuk, J. Kostrubiec, Warszawa 2015.
- Roszevska K., *Odpowiednie stosowanie przepisów kodeksu cywilnego do stosunków pracy*, Warszawa (maszynopis rozprawy doktorskiej dostępny w Bibliotece Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego).

---

³⁶ W. Sanetra, [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, red. W. Sanetra, M. Wierzbowski, Warszawa 2017, s. 253.

³⁷ J. Piątkowski, *op. cit.*, s. 100.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

---

- Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (Dz.U. 2002, nr 100, poz. 908; t.j. Dz.U. 2016, poz. 283).
- Sanetra W., [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, red. W. Sanetra, M. Wierzbowski, Warszawa 2017.
- Uchwała SN z dnia 8 kwietnia 2009 r., II PZP 2/09, OSNAPiUS 2009, nr 19–20, poz. 249.
- Uchwała SN z dnia 25 maja 2010 r., I PZP 4/10, OSNAPiUS 2011, nr 1–2, poz. 1.
- Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. 2016, poz. 1666).
- Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. 2017, poz. 2183).
- Walczak K., [w:] *Kodeks pracy. Komentarz*, red. W. Muszalski, Warszawa 2017.
- Wronkowska S., *Zasady przyzwoitej legislacji w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego*, [w:] *Księga XX-lecia orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego*, red. M. Zubik, Warszawa 2006.
- Wyrok NSA z dnia 19 kwietnia 1984 r., II SA 451/84, OSPiKA 1985, nr 2, poz. 27.
- Wyrok SN z dnia 13 października 2004 r., II PK 36/04, OSNP 2005, nr 8, poz. 106.
- Wyrok SN z dnia 19 lipca 2005 r., II PK 18/05, OSNP 2006, nr 7–8, poz. 113.
- Wyrok SN z dnia 19 marca 2008 r., I PK 227/07, MoPr 2009, nr 1.
- Wyrok SN z dnia 28 maja 2008 r., I PK 263/07, LEX nr 818823.
- Wyrok SN z dnia 4 grudnia 2008 r., II PK 155/08, OSNP 2010, nr 11–12, poz. 135.
- Wyrok SN z dnia 18 lutego 2011 r., II PK 197/10, OSNP 2012, nr 7–8, poz. 91.
- Wyrok SN z dnia 18 października 2011 r., I PK 54/11, LEX nr 1229539.
- Wyrok TK z dnia 15 września 1999 r., K 11/99, OTK ZU 1998, nr 5, poz. 64.
- Wyrok TK z dnia 11 stycznia 2000 r., K 7/99, OTK ZU 2000, nr 1, poz. 2.
- Wyrok TK z dnia 20 listopada 2002 r., K 41/02, OTK ZU 2002, nr 6A, poz. 83.
- Wyrok TK z dnia 10 czerwca 2003 r., SK 37/02, OTK-A 2003, nr 6 poz. 53.
- Wyrok TK z dnia 29 października 2003 r., K 53/02, OTK ZU 2003, nr 8A, poz. 83.
- Wyrok TK z dnia 9 października 2007 r., SK 70/06, OTK ZU 2007, nr 9A, poz. 103.
- Wyrok TK z dnia 23 października 2007 r., P 28/07, OTK ZU 2007, nr 9A, poz. 106.
- Wyrok TK z dnia 28 października 2009 r., K 32/08, OTK ZU 2009, nr 9A, poz. 139.
- Wyrok TK z dnia 29 marca 2010 r., K 8/08, OTK ZU 2010, nr 3A, poz. 23.
- Wyrok TK z dnia 15 listopada 2010 r., P 32/09, OTK ZU 2010, nr 9A, poz. 100.
- Wyrok TK z dnia 10 stycznia 2012 r., P 19/10, OTK ZU 2012, nr 1A, poz. 2.
- Wyrok TK z dnia 29 maja 2012 r., SK 17/09, OTK ZU 2012, nr 5A, poz. 53.